

singapur

Singapur'daki Müslüman Toplumu: Azınlık mı, Ahlaksal Bir Ses mi? Küresel Çağda Entegrasyon Üzerine Karşılaştırmalı Perspektifler

254

Ermin Sinanović*

Bu çalışma, Singapur'daki tartışmalı Müslüman entegrasyonu hususunu değerlendirmek amacıyla karşılaştırmalı bir perspektifte Singapur'daki Müslüman toplumuna dair bir analiz sağlar. Singapur'a ve mevcut Müslüman toplumunun ilgili kavramları sorgulama şekline özellikle odaklanarak, azınlık

konseptine dair bazı arka plandaki düşünceler ve azınlık konseptinin tanımları ile başlar. Son olarak çalışma, entegrasyon hususuna döner ve bunu çeşitli yönlerden inceler. Bunlar: *Akide*¹ ve *fıkıhta*² açıklandığı gibi İslami doktrinsel, yasal ve etik hususlar ve hem Singapur hükümeti hem de çeşitli Müslüman dernekler tarafından entegrasyon konusunda mevcut çabalarıdır. Singapur'daki Müslümanların ada devletin sosyal, politik ve kültürel dokusuna halihazırda entegre olduğu tezinden başlayarak çalışma hükümet ve Müslüman organizasyonlar arasındaki iletişimin nasıl daha iyi yönetileceğine dair bazı öneriler sağlar ve küreselleşme çağında Müslüman toplumun diğer dinî ve sivil topluluklar ile birlikte ahlaki bir lider olması yolunu gösterir.

Arka Plan - Azınlık Nedir ve Kimdir?

21. yüzyılın hızla değişen dünyasında ulus-devlet konseptimiz ilk olarak Avrupa'da yapılmış ve genelde 1648 tarihli Vestfalya Antlaşmasına uzanan yüzyıllarca sürmüş olan anlaşmalara dayandığından bu soruları yanıt-

(*) Yazar, Herndon, Virginia, ABD'de bulunan Uluslararası İslami Düşünce Enstitüsünde (HIT) Araştırma ve Akademik Programlar Direktörüdür.

(**) İngilizceden Çeviren: Utku Yıldız

(1) İslami doktrin veya inanç, Arapça 'aqa'da, 'bağlamak' kelimesinden.

(2) İslami içtihat bilimi, Arapça 'faqiha', 'anlamak' kelimesinden.

lamak kolay değildir. Ulus-devlet belirli bir bölge üzerinde egemenliği tasdik etmiştir ve bu bölgede yaşayanlar ortak bir geçmiş yaşamışlardır, bölgeyi ve genelde belirli etnik, kültürel ve/veya dinî eğilimleri koruma isteğine sahiplerdir. 20. yüzyılda Wilsoncu özerklik ilkesiyle her ulusal gruba kendi kendini idare etme ve kendi, ayrı ulus-devletine sahip olma hakkı veren bir dünya yaratılmıştı. Bu harekete rağmen kendi devleti olmayan birçok etnik, dinî ve kültürel gruplar bulunuyordu ve halen bulunmaktadır. Bu durum da, bu gibi birçok azınlığın mevcut olmasına sebep olmaktadır. II. Dünya Savaşından sonra başlayan ve son on yıllarda yoğunlaşan anayasal liberalizm yürüyüşü bu gibi azınlık gruplara –en azından teoride ve bazı dikkate değer istisnalar ile- eşit vatandaşlık hakları ve çoğunlukçu etkilere karşı korumalar sağlamıştır. 1970’lerden başlayarak küreselleşmenin son çağında çok sayıda kişi kendileri ve aileleri için daha iyi fırsat arayışıyla göç sürecinde dünya çevresinde hareket etmiştir. Avrupa’da, Kuzey Amerika’da (bazı istisnalar ile) ve hatta Asya’da önceden geniş ölçüde homojen olan uluslarda yeni azınlık grupların ve yerleşme bölgelerinin ortaya çıkışı, azınlıkları ve bu toplumdaki pozisyonlarını çevreleyen yeni zorluklar ve sorular oluşturmuştur.

Singapurlu Müslümanlar Azınlık mı?

Kimin azınlık olduğu sorusu dört perspektiften biriyle cevaplanabilir: 1) ulus-devlet perspektifi, 2) liberal vatandaşlık perspektifi, 3) küreselleşme perspektifi ve 4) basit sayısal perspektif. *Singapurlu Müslümanların bu perspektiflerin üçü açısından azınlık olmadıklarını sürebilirim.*

Ulus-devlet perspektifinden bakılınca, Singapurlu Müslümanlar, Singapur’u yüzyıllardır evi olarak gören yerli bir nüfusu temsil ettiklerinden azınlık değildir. Singapur’daki Müslümanlar arazilerini korumak için dış işgalcilere karşı savaşmışlardır ve ataları ulusun mezarlarında gömülüdür. Müslüman toplu-

mu bağımsız Singapur ulusuna 1965’de tam teşekküllü bir üye olarak girmiştir ve tanınması anayasada Madde 153’de olduğu gibi Müslüman işlerinin idaresi mekanizması yoluyla yüceltilmiştir. Ayrıca, Singapur’daki en büyük Müslüman toplumu olan Malaylara anayasanın 152. Maddesi ile özel statü verilmiştir, bununla birlikte Müslümanların çoğunluğunun iletişim dili olan iki ana dil Malayca ve Tamilce Malaycanın ulusal dil olarak beyan edilmesiyle Madde 153A ile tanınır.³

Liberal vatandaşlık perspektifinden bakıldığında,⁴ Singapur Cumhuriyeti’nin Müslüman veya diğer her vatandaşına aynı temel haklar verilmiştir ve kendilerinin aynı görevlere uyması beklenir. Bu perspektiften her vatandaş yukarıda belirtilen belirli anayasal hükümlerden ayrı olarak hiçbir ayırım olmaksızın temelde eşittir. Yine de bu hükümler eşitliğin garantisi olarak okunmalıdır, zıttı olarak değil. Bununla birlikte, Singapur’da⁵ askeri kuvvetlerde, özel sektörde, sivil işgücünde veya yüksek öğrenim kurumlarında işe alımda, terfide ve kadroya alımda Müslümanlara ve diğer ‘azınlık’ gruplara karşı özellikle Müslümanlar açısından 11 Eylül sonrası yoğunlaşmış olan gerçek ve algılanan ayrımcılık vakaları bulunduğu inkar edilemezdir. Tüm bunlarda Müslümanlar anayasanın kendi taraflarında olduğunu fark etmelidir. Sadece sosyal ve yasal anlamda dahil olarak, böylece Cumhuriyetin refahının dayanağı olarak hukukun üstünlüğünü ve anayasallığı tasdik ederek ve hükümet ile ve sivil ve derneksel yaşamın diğer öğeleri ile iki yönlü samimi iletişimler yoluyla Singapur’daki Müslümanlar anayasada garanti edildiği gibi tüm sivil ve politik hakları hayata geçirmeyi umabilir. Tüm hakların sadece Singapur’daki Müslü-

(3) Anayasaya yapılan tüm göndermeler Başsavcı Odaları web sitesi, www.agc.gov.sg’dendir.

(4) Liberal vatandaşlık perspektifini destekleyen Müslüman argümanları ve pozisyonları için bakınız Andrew F. March, *İslam ve Liberal Vatandaşlık: Ortügen Konsensüs Arama* (New York: Oxford Üniversitesi Baskısı, 2009), özellikle 165-258.

(5) Bakınız örneğin Douglas A. Hicks, *Din ve İşyeri: Çoğulculuk, Maneviyat, Liderlik* (New York: Cambridge Üniversitesi Baskısı, 2003), özellikle Singapur çalışması içeren bölüm, 134-158. Aynı zamanda, James Gomez, “Politika ve Etnisite: Singapur’da Irksal Ayrımcılığın Çerçevesi,” *Kopenbag Asya Çalışmaları Dergisi* 28.2 (2010): 103-117.

man vatandaşlar için olmamakla birlikte tesis edilmesi amacıyla liberal vatandaşlığın vurgulanması Singapur'daki Müslümanların eşitliği ileri sürdüğü ve kendilerine verilen azınlık statüsünü minimize ettiği yollardan biri olmalıdır. Singapur'daki Müslüman toplum arasında bulunan ayrımcılık veya istisnacılık hissi ne olursa olsun bu durum Müslümanların ilgili ilkeleri benimsemeyi istememesinden ziyade hükümetin liberal vatandaşlık ilkelelerini uygulamadaki eksikliklerinden doğar.⁶ Çalışmanın sonraki bölümlerinde bu birkaç nokta üzerinde duracağım.

Bu yasal, anayasal düşüncelere ve vatandaşlık düşüncelerine ilaveten Singapur'daki Müslüman toplumun izolasyonu ve ayrılığı⁷ ileri sürülerek kendisine yöneltilen suçlamaların aksine küreselleşme süreçlerine bazı diğer toplulukları kozmopolit bir çerçevede entegre ederek uzun süre dahil olmuş olduğuna dikkat çekmek önemlidir. Sanat, beşeri bilimler ve sosyal bilimler boyunca sayısız disiplinlerdeki ortaya çıkan araştırma bu gibi tarihi deneyimlerin geniş ölçüsünü gösterir.⁸ Güneydoğu Asya bölgesinde ve daha geniş kapsamlı olarak Müslümanlar arasındaki ve Müslümanlar ve Müslüman olmayanlar arasındaki ulus aşırı ve kozmopolit bağların yeni ve emsalsiz olduğunun ileri sürülmesi ampirik veya tarihi olarak desteklenmez. Benzer şekilde Müslümanların daha geniş bir topluma entegre olmayı veya katılmayı istemediğine dair bir ifade genelde Güneydoğu Asya Müslümanlarının ve özellikle Singapurlu Müslümanların fiili deneyimine dayanılarak desteklenemezdir. Ayrıca, dünyanın beşinci en küreselleşmiş ülkesinde yaşayarak⁹ Singapur'daki Müslümanların dünyanın öncü ekonomilerinden birine katılmaktan fayda sağlaması ve bundan bazı şeyler öğrenmesi doğaldır. Bu nedenle Singapur'daki Müslüman deneyimi bölgedeki küreselleşmenin ve Müslüman kozmopolitliğinin uzun ve zengin geçmişine dayanılarak bir azınlık deneyimi olarak anılamaz.

Bununla birlikte, Singapur'daki Müslümanların azınlık sayılabileceği bir yön bulunmaktadır: sayısal perspektif. Singapur'un toplam nüfusunun %14.7'sini oluşturmaktadırlar.¹⁰ Bu sayının yaklaşık %90'ı Malaylardır.¹¹ Singapurlu Çinliler, Singapur'un nüfusunun yaklaşık dörtte üçünü oluşturur. Gerçi Müslüman toplum gibi Çinli toplum da monolitik değildir. 'Çinli' bir etnik köken olduğundan ve 'Müslüman' ise dinî bir yönelim olduğundan Çinli – Müslüman karşılaşmasının belki de iyi bir seçenek olmadığı vurgulanmalıdır. Yine de çoğu kez Müslüman ve Malay Singapur'da kamusal söylemde eşit tutulur. Bundan mümkün olduğunca kaçınılmalıdır ve bu hususta netlik vurgulanmalıdır. Bununla birlikte, çoğunluk – azınlık dinamikleri bu bakış açısından çok önemlidir. Hükümet ve Çinli çoğunluk cephesinde Müslümanlara entegrasyon konusunda talep ve istek olduğu kadar, Müslümanlar da hükümette egemen olan çoğunluk nüfusa soru sorma hakkına sahiptir. Yasal ve anayasal bir çerçeve kullanılması, vatandaşlığın liberal yönlerini vurgulanması ve Singapur'un küreselleşmiş dünyadaki yeri üzerinde durulması kimliğin ortak yönleri işlevini görebilir ve bu

(6) Teorik noktadan ayrıntılandırma için, bakınız Andrew F. March, "Müslüman Olmayan Liberal Demokratilerde Sosyal Mukavele için İslami Temeller," *Amerikan Siyaset Bilimi İncelemesi* 101,2 (Mayıs 2007): 235-252.

(7) Önceki Başbakan Lee Kuan Yew'in samimi yorumlarına dayanılarak: "Bugün İslam haricinde tüm dinleri ve ırkları entegre edebiliyoruz diyebilirim." Cited from "Singapur Müslüman Kuruluşu, İslam entegrasyonun önünde engel değil diyor," dan alıntı, *BBC Uluslararası Raporlar İzleme* 28 Ocak 2011. *Akademik Bir Dosya*.

(8) Bu gibi çalışmaların küçük bir örneğine şunlar dahildir; *İslami Bağlantılar: Güney ve Güneydoğu Asya'da Müslüman Topluluklar*, editörler R. Michael Feener ve Terenjit Sevea (Singapur: Güneydoğu Asya Çalışmaları Enstitüsü, 2009); Lily Zubaidah Rahim, *Malay Dünyasında Singapur: bölgesel köprüleri inşa etme ve ihlal etme* (Abingdon: Routledge, 2009); *Güneydoğu Asya ve Ortadoğu: İslam, Hareket ve Uzun Dönem*, editör Eric Tagliacozzo (Singapur: NUS Baskısı, 2009); Joel S. Kahn, *Diğer Malaylar: Modern Malay Dünyasında Milliyetçilik ve Kozmopolitlik* (Honolulu: Hawai'i Üniversitesi Baskısı, 2006); Azyumardi Azra, *Güneydoğu Asya'da İslami Reformizmin Kökenleri: Malay-Endonezyalı ve Ortadoğulu Ağları "On Yedinci ve On Sekizinci Yüzyılda Ulema* (Honolulu: Hawai'i Üniversitesi Baskısı, 2004); Sumit Mandal, "Malay Dünyasında Arapların Yeniden Keşfinin Önemi," *Güney Asya, Afrika ve Ortadoğu Karşılaştırmalı Çalışmaları* 31.2 (2011): 296-311.

(9) KOF Küreselleşme İndeksi 2013'e göre, http://globalization.kof.ethz.ch/static/pdf/press_release_2013_en.pdf adresinde mevcut.

(10) 2010 Singapur Nüfus Sayımına göre, *Bakınız Nüfus Sayımı 2010, İstatistiki Yayın 1 - Demografik Özellikler, Eğitim, Dil ve Din* (Singapur: İstatistik Bölümü, 2011). Rapor http://www.singstat.gov.sg/Publications/publications_and_papers/cop2010/census_2010_release1/cop2010sr1.pdf adresinde mevcut.

(11) Aynı yerde.

da Çinli çoğunluk ve Müslüman azınlık arasındaki bazen sıkıntılı ilişkide aranın kapatılmasına yardımcı olabilir. Bu sıkıntı her iki topluluk da Singapur'u sınırlarını ihlal eden aidiyet hissine sahip olduğundan çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Müslümanlar Singapur'da azınlıktır, ancak Endonezya ve Malezya gibi çevre ülkelerde güçlü bir çoğunluktur. Diğer yandan Çinliler Singapur'da çoğunluktur, ancak bölgede azınlıktır. Kendi çevrelerinde güçlenmiş ve güven altında hissetmek amacıyla bazen bölgenin ötesine, Çin'e, Birleşik Devletlere veya İsrail'e uzanmak istemeleri doğaldır. Bu 'çift azınlık' fenomeni bazen Singapur'daki Çinli çoğunluk ve Müslüman / Malay topluluk arasındaki bağları zayıflatma işlevi görür. Paradoksal olarak, bu durum iki topluluk arasında ortak kimliğin yeni bir boyutunu oluşturma ve ne kadar ortak şeyleri olduğunu ve belki de güvenliğin en iyi kaynağının Singapur sınırları dahilinde karşılıklı bağlılık ve dışarıda çeşitli hısım topluluklara uzanma olduğunu fark etmelerini sağlama potansiyeline de sahiptir. Bazen itimsizlik ve güvensizliğin kaynağı olan şey güç kaynağı ve ortak deneyimin örneği olarak hem hükümet hem de Singapur'daki çeşitli topluluklar ile kontrol altına alınabilir. Ayrıca, daha geniş bir bağlamda görüldüğünde hiçbir topluluğun mutlak çoğunluk veya toplam azınlık olmadığının fark edilmesi ülkedeki bazen talihsiz çoğunluk – azınlık dinamiklerinin dağıtılmasında uzun süreli etkiye sahip olabilir. Bu anlayış, yani 'çift azınlığın' ortak deneyim olduğu, küresel bir şehir olarak Singapur'un haklı olarak edinilmiş imajına iyi bir şekilde uyacak olan daha geniş, küresel bir çerçevede kavramsallaştırılmalıdır.

Güneydoğu Asya'da Müslüman Azınlıklar

Müslümanlar Güneydoğu Asya'nın her ülkesinde yaşar, ancak çoğunluğu Müslüman olan üç ulus Endonezya, Malezya ve Brunei dışında nispeten küçük bir azınlık oluştururlar. Durumları Singapur'daki Müslümanlar-

dan epeyce farklıdır. Singapur'daki Müslümanların belki de bazı önemli farklılıklar ile Birleşik Devletlerdeki Müslüman azınlığı ve Avrupa'daki Müslümanları andırdığı söylenebilir. Singapurlu Müslümanlar, Güneydoğu Asya'daki en azından bazı Müslümanlar ile daha fazla kültürel yakınlığa ve bağlara sahipken, yasal ve politik statüleri Batı'da gözlemlenebilecek olana daha benzerdir. Güneydoğu Asya'da Müslüman azınlık deneyimi spektrumu, dahil olma ile resmî temsil (Singapur), önemli derecede dışlanma ile resmî temsil ve tanınma (Tayland), güvenlik konusu haline getirmeyle birlikte dışlama ve ötekileştirme (Filipinler), zulüm (Vietnam ve Kamboçya) ve kesin tanınmama ve ortadan kaldırmaya yöneltilme (Burma / Myanmar) arasında değişiklik gösterir.

Tablo 1. Güneydoğu Asya'da Müslüman nüfus

Ülke	Müslüman nüfus (milyon)	Toplam nüfus (milyon)	% Müslümanlar
Brunei	0.35	0.443	78.8
Burma (Myanmar)	2.37	55.1	4.3
Kamboçya	0.31	16.2	1.9
Endonezya	227.1	260.5	87.2
Laos	0.001	7.1	<0.1
Malezya	19.25	31.4	61.3
Filipinler	5.21	104.25	5
Singapur	0.84	5.9	14.3
Tayland	2.94	68.4	4.3
Timor-Leste (Doğu Timor)	0.0025	1.29	0.2
Vietnam	0.096	96.1	0.1
GÜNEYDOĞU ASYA TOP-LAM	258.47	646.69	39.97
AZINLIK ULUSLAR TOP-LAM	11.77	354.34	3.32

Kaynak: CIA Olgusal Gerçekler Kitabı

Taylandlı Müslümanlar, Singapurlu Müslümanlar gibi devlet tarafından tanınan, Müslüman menfaatlerini temsil eden ve dinî işleri, uygulamaları ve ritüelleri sağlayan resmî bir kuruluşa sahiptir. Bu tanıma II. Dünya Savaşı sonrasında, Tayland'daki Müslümanlara ve liderlerine karşı Güney Tayland'daki mevcut isyanın tohumlarını ekmiş olan on

yıllarca süren zulmü takiben başlamıştır.¹² Yasal bakış açısından Tayland Kralı İslam'ın hamisidir. Cemaat ise, Kral tarafından kendisinin temsilcisi olarak görevlendirilen İslami Akıl Hocası (*Chularaj(a)montri*), Büyük Müftü veya Şeyhülislam tarafından temsil edilir. İslami Akıl Hocasının meşruiyeti güney Malay'da sıkça sorgulanmaktadır.¹³ Olumlu tarafı, Müslümanların tatilleri tanınır, kadınların başörtüsü takmasına izin verilir, hükümet Taylandlı Müslümanlar için Hac seyahati sağlar ve ulusal *helal* gıda belgelendirme kuruluşu bulunmaktadır. Bununla birlikte hükümet ve Müslüman azınlık, özellikle güney Malay arasında çoğu kez zulme ve isyana yol açmış olan itimatlı bir geçmiş bulunmaktadır.

Filipinler'deki durum Tayland'a kıyasla daha kötüdür. Burada Müslümanlar sadece dışlanma ve ötekileştirme yaşamaz aynı zamanda zulme uğrarlar ve statüleri tanınmaz. Bu ötekileştirme, Mindanao bölgesinde bölücülüğü ve isyanı kışkırtmaya hizmet eder. Jan Stark'ın değerlendirmesinde, "Müslümanların ayrı kültürel kimliği, Müslümanların özerklik talebi ile birlikte değerlendirilip hükümet tarafından tanınmadıkça mevcut çatışma sürecektir."¹⁴ Hükümet, isyanı El-Kaide ile ilişkilendirmeye çalışarak Güneyde Müslümanlara karşı askerî operasyonlarını yoğunlaştırmanın özrü olarak 'Teröre Karşı Küresel Savaşı' kullanmıştır.¹⁵ Bu strateji, bölgelerinde El-Kaide ile ilgili birimlerin mevcudiyetini kanıtlayabilirlerse Birleşik Devletlerin iltimasından faydalanacaklarını bilerek bölgedeki diğer hükümetler tarafından da benimsenmiştir.¹⁶ 2014'de Kuala Lumpur, Malezya'da Bangsamoro Kapsamlı Barış Anlaşmasının (CAB) imzalanması sonrasında bazı ümit verici işaretler olmuştur.¹⁷ Ne yazık ki, anlaşmanın 2016 itibarıyla tam olarak uygulanmış olması gerekiyorsa da henüz bu durum gerçekleşmemiştir.¹⁸

Kamboçya ve Vietnam'daki Müslümanlar, sosyalist ve komünist rejimler altında politik zulme ilaveten epeydir devam eden etnik-dini dışlanmaya maruz kalmaktadır.¹⁹

Bazı tahminlere göre Kamboçya'nın Ölüm Turlarında yaklaşık 90.000 Müslüman (zamanın tüm Müslümanlarının neredeyse %40ı) idam edilmiştir.²⁰ Son olarak, çoğunlukla Rohingya kökenli Burma / Myanmar'daki Müslümanlar açık zulme ve etnik temizliğe maruz kalmaktadır. Burma rejimi kendilerine vatandaşlık hakkını vermeyi reddettiğinden vatansız sayılırlar. Mevcut olarak Burma'da 1.1 milyondan fazla vatansız insan bulunmaktadır. İnsan haklarının sözümona şampiyonu olan Aung San Suu Kyi dahi Rohingya'nın statüsünü tanımayı reddetmiştir, bu da kendisini evrensel insan hakları destekçisinden ziyade etnik milliyetçi kılmıştır, Nobel Ödülü Komitesi ne yazık ki bunu fark edememiştir.²¹ Sonunda Kasım 2012'de Hindistan'a yaptığı ziyaret sırasında sessizliğini bozmuştur, ancak taraf tutmak istemediğini belirtmiştir, böylece politikayı ahlaki değer-

- (12) Tayland devleti ve Müslüman azınlığı arasındaki etkileşimlerin geçmişi üzerine daha fazla bilgi için bakınız Syed Sirajul Islam, "Tayland - Patani ve Filipinler - Mindanao'da İslami Bağımsızlık Hareketi," *Asya Araştırması* 38.5 (Mayıs 1998): 441-456; İmtiyaz Yusuf, "Güney Tayland Çatışması ve Müslüman Dünya," *Müslüman Azınlık İşleri Dergisi* 27.2 (Ağustos 2007): 319-339; ve İmtiyaz Yusuf, "Tay Müslümanlar ve Demokratik Sürece Katılım: 2007 Seçimleri Vakası," *Müslüman Azınlık İşleri Dergisi* 29.3 (Eylül 2009): 325-336.
- (13) Christopher M. Joll, "Güney Tayland'da Din ve Çatışma: Olağan Şüphelileri Yakalamanın Ötesi," *Çağdaş Güneydoğu Asya* 32.2 (2010): 258-279.
- (14) Jan Stark, "Filipinler'deki Müslümanlar," *Müslüman Azınlık İşleri Dergisi* 23.1 (Nisan 2003): 195-209, alıntı 208'dendir.
- (15) Bakınız Jim Glassman, "Terörizme Karşı Savaş Güneydoğu Asya'ya Geliyor," *Çağdaş Asya Dergisi* 35.1 (2005): 3-28.
- (16) Burma cuntasının Müslüman azınlığına karşı mücadelede teröre karşı savaşı nasıl benimsediğinin bir örneği olarak bakınız Andrew Selth, "Burma'nın Müslümanları ve Teröre Karşı Savaş," *Çatışma ve Terörizmin Konusunda Çalışmalar* 27.2 (2004): 107-126.
- (17) Anlaşma metni için lütfen http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/PH_140327_ComprehensiveAgreementBangsamoro.pdf adresini ziyaret edin.
- (18) Anlaşmanın Moro tarafında ana imza eden tarafından uygulanması ile ilgili zorlukların bir analizi için lütfen bakınız see http://peacebuilding.asia/bangsamoro_agreement_difficult/.
- (19) Vietnam ve Kamboçya'daki Cham Müslüman cemaatinin mükemmel bir kısa bakışı için bakınız Mohamed Effendy bin Abdul Hamid, "Ana Kara Güneydoğu Asya'da Cham Kimliğinin Anlaşılması: Çekişen Görüşler," *Sojourn: Güneydoğu Asya'daki Sosyal Meseleler Dergisi* 21.2 (2006): 230-253. Daha uzun bir açıklama için lütfen Philip Taylor, Mekong Deltası *Cham Müslümanları: kozmopolit çevrede yer ve baveketlilik'e* (Canberra ve Honolulu: Avustralya Asya Çalışmaları Birliği ve Hawai'i Üniversitesi Baskısı, 2007) bakın.
- (20) En kesin tahminlere göre yaklaşık 1.7 milyon kişi - veya ülke nüfusunun %21i - 1975-1979 Pol Pot rejiminde öldürüldü. Yale Üniversitesi <http://www.yale.edu/cgp/index.html> adresindeki Kamboçya Soykırımı Projesi web sitesinde mükemmel bir doküman ve rapor koleksiyonuna sahip.
- (21) Bakınız Francis Wade, "Aung San Suu Kyi'nin şüpheli yüksek ahlaki temeli," *Aljazeera İngilizce*, <http://www.aljazeera.com/indepth/opinion/2012/08/20128288459877109.html>.

lerin önüne koymuştur.²² İlaveten, Rohingya Müslümanlarının ihracını isteyen Budist rahipler dahil bazı destekçilerini de dizginleymemiştir.²³ BM Mülteci Ajansına göre,

Vatandaşlığın ve temel haklarının kullanılmasının olmaması, artı yerel yönetimler tarafından kısıtlayıcı politikalar ve ayrımcı uygulamalar Arakan Eyaleti'nde Müslüman halkın karşılaştığı temel korunma ve geçim problemidir. Sağlık hizmetleri, su, sanitasyon ve eğitim gibi önemli hizmetler ne yazık ki yetersizdir ve çoğu durumda mevcut değildir.²⁴

Durum 2017'de, Rohingya Müslümanları etnik temizlik, katliam, ihraç ve soykırım ile karşı karşıya geldiğinde daha da kızışmıştır ve uluslararası komite Burma rejimi ve zorba ordusu ile yüz yüze gelme konusunda etkisiz görünmektedir.²⁵

Sonuç olarak, Singapur'daki Müslüman cemaatin Güneydoğu Asya'daki tüm Müslüman azınlıklara göre açık farkla en iyi statüye sahip olduğu güvenle söylenebilir. Singapur'daki Müslüman karşıtı ayrımcılık bölgedeki çeşitli Müslüman azınlıklardaki dışlanma, ötekileştirme, zulüm veya etnik temizlik ile karşılaştırıldığında çok küçük²⁶ görünmektedir. Singapur'daki Müslümanlar deneyimlerini sergilemelidir ve Güneydoğu Asya'daki diğer azınlıklara kıyasla başarı hikayelerini sergileyerek Singapur'daki diğer Müslüman azınlıkları savunmalıdır. Eğitim, beceri transferi yoluyla ve bölgedeki çeşitli Müslüman cemaatlere yatırım yaparak Güneydoğu Asya'daki Müslüman azınlıklara yardımcı olmak amacıyla Singapur hükümeti ile de çalışmaları gereklidir.

Singapur'daki Müslümanlar - Entegrasyonu Düşünme Yolları

Çalışmanın son bölümlerinde Singapur'da Müslüman cemaatin entegrasyonu ile ilgili çeşitli hususların analizine başvuracağım. Amaç, Singapur'daki Müslümanlar ve statüleri hakkında özgün bir tasavvura

neden olması umuduyla - üçüncü şahıs bakış açısıyla - entegrasyon hakkında düşünce biçimlerini göstermektir. Singapur'daki Müslümanlara kapsamlı bir genel bakış, hükümet ve Müslüman devlet kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulan çeşitli çalışmalarda ve raporlarda gerçekleştirilmiş olduğundan işbu çalışmanın kapsamı dışındadır.

Dört olası perspektifin en az üçü açısından Singapur'daki Müslümanların azınlık sayılmaması gerektiğine dair önceki iddiaya dayanarak daha ilerleyecek ve bir diğer iddiada daha bulunacağım: Singapur'daki Müslümanlar halihazırda entegre durumda ve bu durum entegrasyon sorusunu gereksiz kılıyor. Bu durumda soru 'Müslümanlar entegre mi?' değil. Bunun yerine aşağıdaki soru sorulmalı: Singapurlu Müslümanların toplumdaki durumu nasıl iyileştirilmeli ve bu nasıl gerçekleştirilmeli? Bu, hem Singapur'un karar vericileri hem de Müslüman liderler önündeki bir zorluktur.

Öncelikle Singapur'daki Müslümanların zayıflıklarını kabul etmeleri ve diğer toplulukların ve hükümetin yardımıyla birlikte bunların düzeltilmesi için çaba göstermesi gerekiyor. Yüksek boşanma oranları, okul bırakma, genç hamilelik ve madde bağımlılığı, özellikle Malay Müslüman toplumundaki problemlerin sadece bazılarıdır. İkinci olarak, Malay ve Malay olmayan Müslümanlar ve Malaylar ve Malay olmayanlar arasında eğitimsel başarıdaki uyumsuzluk fark edilmelidir. 2010 tarihli Singapur Nüfus Sayımına göre Malayların sadece %5.1'i üniversite diplomasına sahip, bu oran Çinliler arasında

(22) "Aung Sun Suu Kyi Rohingyas Üzerine Sessizliği Açıklıyor," Amerika'nın Sesi, <http://www.voanews.com/content/aung-san-suu-kyi-explains-silence-on-rohingyas/1546809.html>.

(23) "Myanmar rahipleri Rohingya'nın ihracını istiyor," UPI Özel Raporu, http://www.upi.com/Top_News/Special/2012/10/26/Myanmar-monks-call-for-Rohingya-expulsion/UPI-35421351247400/.

(24) "2013 BM Mülteci Ajansı ülke operasyonları profili - Myanmar," <http://www.unhcr.org/pages/49e4877d6.html> adresinde mevcut.

(25) Kate Cronin-Furman, "Dünya Rohingya'nın Soykırım ile Karşı Karşıya Olduğunu Önceden Biliyordu," <http://foreignpolicy.com/2017/09/19/the-world-knew-ahead-of-time-the-rohingya-we-re-facing-genocide/>.

(26) Bakınız dipnot 7.

%22.6 ve Hintliler arasında %35'tir.²⁷ Malay Müslüman toplumu, hükümet ve diğer temsili Müslüman kuruluşlar ile uyum içinde, mevcut olarak ilkokul ve liseye kaydolmuş olan çocukların %25'inin 2030 itibarıyla üniversite diploması almasını gerektiren bir strateji geliştirmelidir. Üçüncü olarak, Müslümanlar arası dinamiklerin araştırılması ve anlaşılması gereklidir. Müslüman cemaatinde Malay çoğunluk ve Malay olmayan azınlık arasındaki ilişkinin yapısı nedir? Kötü muamele veya ayrımcılık durumları bulunuyor mu? Malayların, Müslüman topluluk içerisinde aynı şeyleri yaparken daha geniş bir topluma ayrımcılık içerisinde bağırması haksız olacaktır. Dördüncü olarak, hem hassas hem de zor olabilecek şekilde, Müslüman ve Malay konuları ayrılmalıdır. Bazen, Singapur'da Müslüman konuları hakkında konuşurken, birinin Malaylar hakkında mı veya tüm Müslümanlar hakkında mı konuştuğunu belirlemek zor olabilmektedir. Bunun aksine, Singapur'daki Malay topluluğunu rahatsız eden tüm problemler diğer Müslümanları rahatsız etmiyor. Hükümetin bakış açısından ikisini bir arada ele almak çoğu kez kolay, ancak bu hem hatalı tanıya hem de hatalı algıya neden olabilir. Son olarak, Malay Müslüman topluluğunun tek bir mevcudiyet olarak görülmesi tüm Malayların benzer düşündüğü ve benzer yeğlemelere veya arzulara sahip olduğu izlenimi yaratıyor.²⁸ Bu yaklaşımın sorgulanması sömürge ve sömürge sonrası etnik kimlik işaretcilerinin ötesine geçmeyi gerektirecektir.²⁹ Bir başka deyişle, Malayları veya Müslümanları bir bütün olarak hedefleyen hazır kalıp bir politika işlemeyebilir. Hükümetin politikaları, kişiselleştirme çağında yaşadığımız ve her soruna tek çözümlerle yaklaşmanın işleyebileceği gerçeğini yansıtmalıdır.

Aynı zamanda Müslüman toplumun görece güçlü yanları da vurgulanmalıdır. Singapur'daki Müslüman toplumu uzun süredir kozmopolit, açık ve çok dilli olmuştur. 2010'daki nüfus sayımı, Singapurlulara (%79.9) veya Çinlilere (%77.4) kıyasla Ma-

layların daha yüksek İngilizce okur-yazarlığına (%86.9) sahip olduğunu göstermektedir ve çoğu Müslüman olan Hintli Singapurlular ile neredeyse eşittirler (%86.9 ve %87.1). İlaveten, diğer gruplara kıyasla daha fazla sayıda Malay iki veya daha fazla dilde okur-yazardır (Çinliler için %86.3'e %66.5 ve Hintli Singapurlu nüfus için %82.1). Malayların dile, sanata, estetiğe ve edebiyata doğal eğilimleri nedeniyle diğer disiplinlere kıyasla sanat ve beceri alanında daha yüksek oranda eğitim görmesi olasıdır. Malayların eğitimde yetersiz başarısı sanat ve beceriden ziyade teknik, işletmesel ve bilimsel derslere değer veren ve teknik, işletmesel ve bilimsel derslere eğilimli olanları kayıran eğitimsel sistemin sonucu olabilir mi? Diğer bir deyişle, Malaylar arasında eğitimsel başarı eksikliği ilgisizliklerinden veya sözde tembelliklerinden ziyade eğitimdeki ve iş piyasasındaki, Malayların eğilimli olduğu şeylerdeki fırsat eksikliğine bağlı olabilir. Malay ve Müslüman çok dilliliğinden sadece pazarda, yani İslami bankacılık ve finans alanında yararlanılmamalıdır, aynı zamanda diğerleri yanı sıra sanat, mimari, diploması, halkla ilişkiler ve edebiyat alanlarında da yararlanılmalıdır.

Benzer şekilde, Singapurlu Müslümanların yüzyıllardır faydalandığı uluslar aşırı ve kozmopolit bağlar tehdit olarak değil kazanç olarak görülmelidir. Küreselleşmiş yapısı ile bilinen bir yer için Singapur'un karar vericilerinin Müslümanları içe doğru ve küreselleştirmenin tersinde kalacak şekilde konumlandığını görmek bazen anlaşılmalıdır. Bu durum, Singapur'da Müslüman ulusötesiciliğinin yanlış yorumlanmasına bağlıdır. Singapur'daki Müslümanların dünyadaki diğer Müslümanlar ile ve özellikle Malezya'daki Müslümanlar ve daha az ölçü-

(27) *Nüfus Sayımı 2010*, 11.

(28) Marranci bu konstrüktivist yaklaşımı eleştiriyor. Bakınız Gabriele Marranci, "Entegrasyon, azınlıklar ve medeniyet söylemi: Singapur'daki İngiliz Pakistanlı Müslümanlar ve Malay Müslümanlar vakası," *Etnik ve İrsal Çalışmalar* 34.5 (Mayıs 2011): 814-832, özellikle 818-820.

(29) Syed Muhd Khairudin Aljunied, "Etnik canlanma, azınlık toplulukları ve ağ toplumunda devlet politikaları: Koloni sonrası Singapur'da Malay kimliği oluşturma dinamiği," *Kimlikler* 17.2-3 (2010): 304-326.

de Endonezya'daki Müslümanlar ile bağları Singapurlu olma kavramı ile sahip oldukları rahatlığa ve yerelleştirmeye atfedilmelidir. Diğer Müslümanların deneyiminde işbirliği ve ilham aranması bu nedenle tehdit değildir veya tam ve eşsiz olarak Singapurlu olmalarına karşıt değildir. Aynı şekilde, dinselğin, giyim, mimarinin veya gelenek-göreneklerin çeşitli Müslüman uluslar aşırı usullerinin dış alımı iyi, 'yerli' İslam'ı tehdit eden Araplaşma durumu değildir, 'kozmopolit bağlılığın' bir örneğidir.³⁰ Ulusötesiciliğin ve kozmopolitliğin Araplaşma ile karıştırılması Singapur'da Müslüman cemaatinin dışı doğru değerlendirilmesinin bir sonucudur, bu da Singapurlu Müslümanların ev yaşamına erişim eksikliğinden doğmaktadır.³¹ Görünümlere ve Singapur'daki Müslümanların giyimde, dinselikte, estetikte veya gelenek-göreneklerde yeni yollar benimsemesine rağmen topluluk Asyalı, Singapurlu ve Hintli / Malay deneyimlerine sıkıca bağlı haldedir.³² Bu noktada Singapur'daki Malaylar ve Müslümanlar için zorluk bulunmaktadır. Evlerinin kapılarını Müslüman olmayan komşularına, arkadaşlarına ve iş arkadaşlarına açmaları gerekir, böylece Singapur'daki Müslümanların ev yaşamının uluslar aşırı ve kozmopolit duyarlılıklar ile renklendirilmiş olsa da Asyalı ve Singapurlu olmaya devam ettiğini kendileri görebilirler. Müslümanları entegrasyona kapalı şekilde ayrı tutarak karar vericiler, diğer toplulukların, entegrasyon süreçlerinde olumlu veya olumsuz oynadığı rolü ihmal etme riskini almaktadırlar.

Hükümetin rolü ne olmalıdır? Anayasa ve kanun ile hükümet Singapur'da İslami işleri yönetmeye dahil olmuş durumdadır. Zorluk, Müslüman cemaatini mikro ölçekte yönetmekten kaçınmaya çalışmak ve dahil olma ve kenara çekilme zamanını bilmektir. Bu durum Müslüman cemaatin topluluk içi çoğulculuk geliştirmesine geçit verecektir, bu da Singapur'da Müslüman yaşamın ve deneyimlerin zenginliğini sağlayacaktır ve hem hükümet hem de resmî Müslüman kuruluşlar

üzerindeki baskının çoğunu kaldıracaktır.³³ Singapur'daki Müslümanların entegrasyon eksikliği ve yabancılaşması olarak algılanan hükümetin mikro ölçekte yönetme yaklaşımının sonucu da olabilir. Hükümet bu gibi bir yaklaşımın Singapur'daki etnik gruplar arası ilişkileri yönetmek için gerekli olduğuna inanıyor olsa da gerçekte sadece tatminsizliği ve yabancılaşmayı körüklemeye hizmet eden sosyal kontrol durumu yaratmaktadır.³⁴ Araştırmalar devletin dine dahil olmasının çoğu kez aşağıdakiler gibi bazı etkilere neden olduğunu gösterir: (1) daha düşük dinsel seviyeleri, (2) dinî gelişimin kısıtlanması ve (3) hükümetin dahil olması nedeniyle resmî dine karşı ters tepki.³⁵ Bu nedenle Singapur'daki Müslümanları entegre etmek ve dahil etmek için geliştirilen politikalar hükümet ile ilişkilerine bağlı olarak hatanın kaynağı olabilir. Alternatif bir yol çeşitli hükümet dışı Müslüman (ve Müslüman olmayan) kuruluşları dahil etmek ve halk temelli çözümler geliştir-

(30) 19ncü yüzyıl sonu ve 20nci yüzyıl başında Amerika'daki evsel tüketim çalışmasında -özellikle iç tasarım ve ev dekorasyonuna ilişkin kadınların tüketimi ile ilgili olduğundan- Kristin Hoganson kozmopolit bağlılık nosyonunu 'ulusal anlamda kontrolsüz' olarak açıklıyor ve bu kozmopolitliğin "diğer kişilerin ... sanatsal üretimi ve kültürel başarıları, etnografik ve diğer coğrafik bilginin kıymetlendirilmesini ve Birleşik Devletler dışındaki kişiler ile değişen tanımlama derecelerini takdirini ima ettiğini" detaylandırıyor. Yine de bu tanımlama kendilerini daha az Amerikan kılış değil. Bakınız Kristin Hoganson, "Kozmopolit Bağlılık: Amerikan Rüyasının İthal Edilmesi, 1865-1920," *Amerikan Tarihsel İncelemesi* 107.1 (Şubat 2002): 55-83, alıntı sf.60dandır.

(31) Önceki Başbakan Lee Kuan Yew dahi 1970lerden beri Arap etkisine ve İslami anlamaya karşı Singapur'daki Müslüman entegrasyonu eksikliğini ifade etmiştir: "İslamın yükselişi başlamadan önce oldukça iyi ilerlediğimizi düşünüyorum ve gözlemlerimi sorarsanız diğer topluluklar Hintliler Çinlilerle, Çinliler Hintlilerle Müslümanlara kıyasla daha kolay bir entegrasyona -arkadaşlar, yabancı ile evlenmeler vb- sahip. Bu durum Arap devletlerinden yükselişin sonucu." Bakınız dipnot 9. Yazanın bu mütevazı görüşünde bu yanlış yorumlama vakası. Detaylandırmak amacıyla Singapurlu Çinli topluluk son on yıllarda görünümünde, estetikte ve kültüründe daha Batılılaşmıştır. Yukarıdaki argümanda durumu tersine çevirerek entegrasyon eksikliği ve topluluklar arasında uzaklaşma Çinlilerin Batı yaşam stili ve göreneklerini benimsemesine atfedilebilir. Bu da hatalı bir yorumlama olacaktır. Yukarıdaki beyan Singapur'daki Müslüman olmayan kültürlerin değişmediğine ve yeni yollar benimseyerek Müslümanların ülkedeki entegrasyon derecesini azalttığına dair dahili bir varsayımına sahiptir. Tüm kültürler zaman içinde değiştiğinden bu ampirik olarak yanlıştır.

(32) Belki de köklü kozmopolitlerin bir açıklaması burada usule uygundur. Bakınız Sydney Tarrow, *Yeni Uluslar Aşırı Aktivizm* (New York: Cambridge Üniversitesi Baskısı, 2005), 35-42.

(33) Suzaina Kadir önemli noktalara temas ediyor. Kadir, "Eşsiz Olarak Singapur," 175.

(34) Bakınız Beng Huat Chua, "Singapur'da Çok Kültürlülük: bir sosyal kontrol aracı," *Irak ve Sınıfl* 44.3 (2003): 58-77.

(35) Bakınız Jonathan Fox ve Ephraim Tabor, "Dini Katılım ve İnanç üzerine Devlet Din Düzenlemesinin Etkisine İlişkin Çağdaş Kanıt," *Dinin Sosyolojisi* 69.3 (2008): 245-271. Bulguların mevcut olduğu adres

mek olacaktır. Hükümet bunda destekleyici bir rol oynayabilir, ancak bu hususu oldukça dikkatle ele almalıdır.

Sonuç - Üç Anahtar Kelime: Eğitim, Katılım, İşbirliği

Bu çalışma başından beri Singapur'daki Müslümanların kendi toplumlarında entegre vatandaşlar olduğunu, birçok perspektiften durumun bu olmadığını ve kendilerini azınlık olarak saymamaları gerektiğini tartışmıştır. Singapur'daki Müslümanların yapması gereken İslami düşünce ile tutarlı yükseltilmiş vatandaşlık hissi geliştirmektir, bu da kendi potansiyellerini yerine getirmelerine ve genel olarak topluma katkı sağlamalarına geçit verecektir. Bunu gerçekleştirmek için üç temel alana odaklanmalıdırlar: Eğitim, katılım ve işbirliği. Öncelikle Müslümanların daha fazla çalışması ve eğitimde her seviyede daha iyi olması gereklidir. Bu evde başlar; ebeveynler çocuklarına umutsuzluk ve ayrımcılık hissetmemenin en iyi yolunun kendilerini eğitmek olduğunu söylemelidir. Eğitime yatırım toplulukta azami öncelik olarak görülmelidir. Bu gibi bir yaklaşım olumsuzluğu,

mağduriyeti ve acizlik hissini engellemelidir. Daha sonra, Singapur'daki Müslümanların sivil ve derneksel yaşama katılımı her seviyede artırması gereklidir. Devletle ilgili ve sivil forumlarda yer almalı, soru sormalı, içgörü ve çözüm sağlamalı ve sosyal ve politik söylemleri ahlaki bir bakış açısıyla benimsetmelidirler. Diğer dinî ve sivil gruplar ile birlikte kendi toplumlarında ahlaki bir ses ve ölçüsüz tüketiciliğe karşı kontrollü olmalıdırlar. Singapur'daki Müslümanların bu etik temelli söylemi, ekonomik faaliyetlere ve refaha yöneltilen aşırı vurgunun çoğu kez ahlaki çöküşe neden olabileceğini vurgulamak için de kullanması gereklidir. Son olarak, Müslümanların bireysel olarak ve birlikte derneksel yaşamın her seviyesinde toplumdaki diğer inanç grupları ile işbirliği yapması gereklidir. Bu gibi bir işbirliği sadece elit seviyede gerçekleşmemelidir, halkı tapınaklar, kiliseler ve dinî gruplar ile olan konuşmaya dahil etmelidir. Müslümanlar çoğu kez kendilerine dayatılan dar cemaatçiliğin ötesine geçebilmelidir ve tüm Singapurlular için ortak olan önemli hususları ve problemleri tanımlayabilmelidir. Singapur'daki Müslümanların yaşamdaki etik görünümelerini tam uygulamaya geçirebilmelerinin yolu hemşehrileri ile işbirliğidir.